

سنه : ۱

۱ ترموز ۱۳۴۰

صافی : ۱۵، ۱۶

مخبر

اقتصادی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه دوره

شیمیدیلک آیده بر نشر اولنور

مضمون جات

- حقیقه فلسفه زو کورتویز محمد امین ۶۵
- لام « ادبیات و ادبی انکشاف » مصطفی شکیب ۶۷
- یوسز سلطانده بر نوروز صباحی قمریه حسین ۶۷
- اح اذاتی دیکر کن سمیه جمال اوره نوس ۶۹
- تا آبیاده تور کن و تور کنک دینی علمی ضیاء ۷۰
- شیخ مهروردینک حادثه قتلی یوسف ضیاء ۷۱
- نص اسارتینک لغوی « غ فدرک کتاشنه دار » ع . ج ۷۷
- ونوقال آیدی نهن ماه ۷۸
- نادولو تاریخنده دینی رو حیات مشاهدملری و حاجی بکناش ولی ع . ص ۵۱۵
- اریخ مدیننده قادینلر طاهر عربعلی ۵۲
- حی بن یقطان و ابن طفیل رشید ۵۲

شهراده باشی : اوقاف مطبعه سی

۱۹۲۴ — ۱۳۴۰

قیغوسز سلطان ده بر نوروز صباحی

بزمقیم شهر عشق بیغ غمدر خانه من
 مرغ باغ محنت جای المدر لانه من
 محمد علی حلمی بابا

طالم اسلامی تزلزله اوغراتان صرصر فلاکتک بو صوک ضربه فحیعه سی ، تکمیل
 موجودیتی برلرزش مدهشله صیرلاتوب صارصدی . بغدادک سقوط ناکهانیسی ، اساساً
 نالان اولان کوکلی برقات داهما مایوس ایتدی . بر مدتنبیری زیر وزیر اولان آمال
 وخیالی تمامیه زده لیدی . پریشان ایدم ، نو مید اولدم .

بغداد ، طالم اسلامده کورمه دن سودیکم شهرلرک برنجیسیدر . خیالخانه تصوراتمه
 دائماً بشقه برطراوتله تجسم ایدر . بر بیک کیجه نک بتون سحر فسونکاری نظر حیرتمده
 رونما اولیور . صفحات تاریخیه سی ، تکمیل اونودولمش دبدبه سیله ، هارون الرشیدک
 نظیرسز مسامره لیلله لری ، دجله کنارنده کذران ایتمش عاشقانه ماجرالر ، عباسه و جعفر
 برمکی ، محتشم قصرلر ، دارالفنونلر ، نورلر ، عرفانلر ، ذکالر ، بونلر هپ بردن کوزلرمک
 اوکنده غائب اولیور ، پارلایوب سونیور .

الیم بر اقراضه دوشمش اولمقله برابر بغداد ، عظمتی غائب ایتمش برچوق شهرلرک
 هییت اعجاز کارانه سی حائر ، اسکی حشمتک تأثیریه محاطدر ؛ ماضیسی برهاله مقدره کی
 حال مظلمنی احاطه ایدر . جامعلرنی ، انار عتیقه سی ، مراقد اولیا وشعراسنی دوشوندم ،
 دوشوندم و بیگانه الله دوشمنی روحی ماتملره خرق ایتدی ... هیهات !

فضولینک روح نزیهی عجا تأثرله اهتراز ایتدی ؟

دهرایچنده بریقیق دیوار کورسه ک او یله بیل
 بر سلیمان ملکبدر کیم چرخ ویران ایلش

یاروخی بغدادی ، استیلایی خبر آنجه ینه عین ادای فیلسوفانه ایله « دنیا که دکر که
 جفاسن چکه آدم ، دیره ک عبا ی تسلیه سنه می بوروندی ؛ کیم بیلیر !
 تأثرات قلبیه می براز تسکین ایتک ایچون ولوله جهاندن چوق اوزاق ، شهرک خارچنده ،
 قلعه نک اوته سنیده و مقطم طاغربنک یالین قیالری اراسنده طراوتما اولان قیغوسز سلطانک

اومفرح درگاهنه جان آتمغه نیت ایتدم . اوراسی کشمکش عالمدن بعید برملجا سکوندره
فغان بشریت اونک رفعت بلندینه قدر ارتقا ایده من . او آرامگاه مستثنانک زمردین ،
چکوک اصمه باغچهسنده اوپله بر سحر غریب واردرکه یورغون ذهنراوراده کسب راحت
ایدهر ، یانیق کوکلر سرین نفیخه لره سکون بولور . . . باغ امیدک صولغون چیچکلی
یکیدن رنگ و حیات اکتساب ایدر .

اوکون منور ، براق ، ایلیق بر ایلک بهار صباحی ایدی ، روحی هوای تزهتی ایله
احاطه ایدیوردی . فقط زرده اونشئه روح . . . یوله چیقدیم ، طاعنک اتکنه واردیغ زمان
هر به دن ایندم ودرگاهک یوکسک ، دیک زردبانی آهسته آهسته چیقمغه باشلادم . طاش
باصامقلم بکا بوسباح بیتمز توکنمز بر صورتله اوزون کوروندی . یاری یوله اوطوردیم .
اطرافمی یورغون بر نظرله سوزدم و قیغوسز سلطانک شاعریت روحیه سینه بر کره دهاحیران
اولدم . استراحت ابدیهسی ایچون ممتاز بر موقع دلنشین انتخاب ایلشدی ؛ اوده فضولی
غفدادی قدر طبیعت مفتون ایدی . بهاره ، چیچکله نشیده لر اوقومشدی :

- ایرشدی باد نوروز گلستانه گلستان و قی بتدیکم اوپانه
تماماً یروزی جنبه کلدی بهشته بگزیدی دور زمانه

طاش زردبانک پروازنده اوطوریغ مدتیجه قیغوسز سلطانک دیوانندن اقتطاف ایلش
؛ ولدیغ بعض ابیات نفیسه یاواش یاواش خاطر مه کلیوردی . هریتندن عمیق بر نورانیت
نبحان ایدیوردی :

جهان جسم صورت جان بن اولدم جهان جان جان جانان بن اولدم
در کوهر بیت هر نفسمدن حقیقت جوهری معدن بن اولدم
محیط هر شیئه شی بنده موجود بوجهله عالم یکسان بن اولدم

بالجمله موجوداتی محیط ، یکسان عالمک نفسنده وارلغنی تلقی ایدن قیغوسز سلطان مستثنا
خلقتلرک تفردینه قائلدر :

هر کوکلده معرفت کشف اولیه هر کشی عمرنده لذت بولیه
هر خارستانده تازه کلی بیت هزارله ایریشمز هر هنر

بونکله برابر مستثنا خلقتلرک ادراک ایتدیکی حقیقتی احاطه ایده مینلرک خصوصیتی ده
طبیعی کوریور واونلره قارشئ ده عالی وجدان وهر فائیک صداسیله مقابله ایدیور :

بزه اغیار اولانه حق یار اولسون کوردهیم دنیاده برخوردار اولسون
 بزم اوکمزجه قویوقازانه اکا یاردجی پروردکار اولسون
 بزم آردمزجه طاشلر آتاتک قوللرینه قوت الی وار اولسون
 بزی دنیاده اولسون دینلر دنیالر طوردهجه عمری وار اولسون
 بزی جهنمه لایق کورنلر یری جنت مقامی کلزار اولسون
 بزی هرکیم که بونده ذم ایدرسه شفاعتجی اکا مختار اولسون
 قیغوسز آبداله هرکیم سوکرسه
 آتک حقندن نصیبی دیدار اولسون

سلطانک علویت روحی انسانی لال ایدیور، حیرت... عجبا بومناجاتی قلمه آلدیقی
 زمان قاچ سنه چله طولدرمشدی؟ آه قیغوسز سلطان! نورانیت مجسمه؛ جذبه حالنده
 ایراد ایلدیکک بوابیاتک فسونی آلتی یوز سنه صوکره بیلسهک بنی فصل برتأثیرله استیلا
 ایدیور.

ایاغه قالقدم. نردباندن چیقمنغه دوام ایتدم. ایلک بهار صباحنک روحی تسکین ایدن
 صافیتی سلطانک دیگر بیتلرینی خاطرلیتوردی:

کوکل بلبلی کوردم فغان وزاره باشلادی
 ایدوب نوروز سلطانی اوکنه دوشدی کلزاری

هربری صانکه قادلانمش، بهار قوشلری کی کوزلرمک اوکنده مکرر پروازلرله طیران
 ایدیوردی:

کوکل شهرنده بولدم حق ای یار
 کدله یوقدر آندن غیری دیار

آرتق یوقاری به وارمشم. روحده سکون استقرار بولق اوزره ایدی. شیمدی حضرتلکه
 امید بخش، تسلیت آمیز بیتنی تکرارلیوردم:

نور کوروندی کجدی ظلمت چاغی
 نوریه آراسته اولدی جان باغی

آه عجبا اوایلهمی؟ ظلمت چاغی مرور ایتدیمی قیغوسز سلطان؟
 نهایت یوقاریده کی مدخلک ظریف کچوک چشمه سنک یانته قدر کلشدم؛ اطرافه
 باقدم زمردین باغچه نک سکون روحنازینی اخلاص ایده جک بو اثر موجود دکلدی...
 اوخ... اللهم جوق شکر! آصمه باغچه نک کولکه سنده بونهایتسز سکوندن ایسته دیکم کی

استفاده ایدوب روحی تداوی ایدم بیله جکدم . براز دها یورودم . پارمقلنك آراسندن
 كچرك مغاره نك مور صارماشیقلى مدخله یاقلاشدم . باغچك كوز قاماشدیریحی ضیاسندن
 صوگرا بوراسی نه قدر بوش ، فصل نیم قراكلق اسرارایله لبریز سکون ! قبودن ایجری به
 کیردم . صاغ طرفده کی كچوك زاویه ده نماز قیلیورلردی دها اوتده کنج بر خواجه
 یوکسك سسله قرآن اوقیوردی . مغاره نك هر طرفه دعالر ، نیازلر سینمش ! . قویتو
 ولوش کوشه لرده بر روحانیت اعجاز کارانه اهتزاز ایدیوردی .

بن نره دن نره به کلمشدم ؟ هانکی میدان حربی ترك ایدم ترك فصل بر صحرای سکونه
 واصل اولمشدم . آه ، خلیجان عالمدن اوزاق ، جهان مزعجك اضطرابات یومیه سندن
 خارج ، بوراده شو یالن قیالرك ، یابس طاغلك قغوغنده ، بو منبت مفرح زمردین
 لانه ده امرار حیات ایدم بیلیمك نه سعادت اولوردی .

نهایت بابالرك ، درویشلرك صف صف قبرلری آراسندن سسسزجه کچدم ، اوچ
 باصه مق دهاا چیقدم ، براز دها یورودم ... صوکره مغاره نك دروننده ، اعماق دروننده
 قدسیت و عظمتیله ، کرامت و علویتیله آلتی یوز سنه دنبری بو دار دل آرامك آغوشنده
 عرض مهابت ایدن قیغوسز سلطانك مرقد منورینه واصل اولدم . مرقد ، محاط اولدینی
 ظلمتار ایچنده بر نور مؤبد کی پارلیوردی ... او نه هیئت ، نه مؤثر ، نه امثالسز بر هیئت
 ایدی . حقیقه سوزلری مرقدنده تجلی ایدیوردی :

نهان اولسم نه وار بیکانه لردن

کونشدن عیانم میدان ایچنده

ای قیغوسز سلطان ! همتك حاضر اولسون ! ایشته خا کپاك مرقدکه کلدم ، باشم
 اکیك ، کوکلم یانیق ، سندن استمداد ایدیورم . . . پریشانی روحی ازاله ایله . . .
 قیغوسزلقله امرار ایلدیکك عمرکك سعادتق قلمه اساله ایت . . . موقه اولسون لذت
 سکونی طاتهیم ، طاتهیم ده غشی اولارق الم و اضطرابك ، یأس و هجرانك معالرنی بر
 خواب نسیان ایچنده اونوتایم ، اونوتایم . . . بنی حقك انعامنه مظهر قیل . . . درگاه منورکك
 هر کوشه سنه ، هر بوجاغنه سینمش اولان او آسودکی فوق العاده بی برخلیجان ، جوشقون
 کوکلمه ده انفاذ ایله که ضربات پریشانی انتظام بولسون ، خا کپا کک حضورنده دویدیغ
 سکون بی نهایتك فسونیله روحی بر آز اوقشا ؟ نوازش روحانیتکه محتاجدر ، اوقشا که

اوبی تابی عظیمی زائل اولسون ... بو طاغ باشنده بر معجزه وجوده کتپردک ، ای قیغوسز سلطان ! ... یالین قیال آراسندن زمردلر بیتور ، امید چیچکلی آجیلور . بر وقتلر یکانه قارتال قغوقلرندن بشقه بر شی کورونمه یین بو طاغ صرتنده شیمدی کچوک آصمه باغچه طراوتما اولور ، یوکسک آغاچلر سایه صالیور ... بویبوست عصر دیمه نك ایچندن او یله بر فیض حیات نبعان ایتدی که انسانی حیران و مهوت قلیور ! بوراده قلب روان سگونله ، ذوق و نشاطله یاشایور .. درگاهک سکوننده ، باغچه سنک لطافتنده ، چیچکلیک رایحه سنده ، قوشلرک نعماتنده بر سحر وار ؛ بنی او سحرله مسحور ایله ... باغ املک صولغون ، باغین کلرینی منبع فیضک قطرله لر یله نورلاندیر ؛ بنده قرب روحانیتک فیضیه یاشایان آسوده قیلر کی یاشاییم ، اطرافکده انکشاف ایدن بهار چیچکلی کی آجیلوب رنگه نیم ! . نیازیمی بارگاه حدیته یوکسکلت ای قیغوسز سلطان ! ...

مناجاتی برسس ، یاواش مؤثر برسس اخلاص ایتدی : بو کون نوروزدر ، قیغوسز سلطانک سهودیکی کوندر ... باقندم ؛ مغاره نك ظلمتلی ایچندم و بیوک شمعدانلرک آراسنده لطفی بابانک هیبتلی اندامی ، محترم سیاسی تفریق ایتدم . اوتوردیم یردن قالدیم ، اوکا متوجهاً یورودم و برابرجه آهسته آهسته مغاره دن چیقهرق چیچکلی ، زمر دین باغچه نك ملجا سکوننه طوغرو کیتدم .

جهان ولوله دار ، بشریت قاهره بندن نه قدر اوزاقدی !

مدخله یاقین ، دیوارک کنارنده کی روستائی باغچه سدیرینه اوتوردیم . آریلر اطرافده اوجوشیورلر ، کلرک پنبه کوبکلییه صوقولیورلردی ؛ صوکره بر پرواز مستانه ایله بیاض کلکلیک زمره نازنینته قاریشیورلردی . لیمون چیچکلی ، تک توك ، آغیر باغین بر حالده چنک اوستنه دو کولیورلردی . اونلرک و پورتقال چیچکلرینک رایحه مست آوری اثیرک شفافیتنه یاییلیوردی . خفیف ، معطر بر نسیم ، نباتاتک اوزرندن وزان ایدیوردی . یوکسک سایه دار آغاچلرک دالارنده ، چارداغک زمر دین یازاقلرینک آراسنده کیزلن قوشلرک ترانه بر صفاسی باغچه ده طنین انداز اولیوردی . پنبه ، بیاض ، قیرمزی قرانقلر حوضک کنارینی تزین ایدیوردی . بومدور کچوک حوضک درونندن فوران ایدن فسقیه نك زمزمه سی انسانک روحی سرینلتیوردی . نار آغاچلرینک آتشین غنجه لری ، یاسمنلرک کچوک بیاض ییلدیزلری ، شبویلرک صاری رایحه دار چیچکلی ، صوکره ده اوتوده صارماشیق کلرک لطافت

شاعرانه سی، غشی آور قوقولری، بنی بو عالم هستیدن پک باشقه، چوق اوزاق و بوسبوتون
خارجی بر عالم ذوق و خلیایه سوق ایدیوردی.

محمدالله کندی غم کندی نوروز نشاط افزا بزندی سوبسوالوان چیچکله طاغایله صحرا
بهاریای کونه زیب وزینت بخش ایچون الحق اولوبدر کستانده کل بدن غنجهل پیدا [*]
کائناتده بر بایرام شلکی رونما اولیوردی؛ هواده شوق و نشاط واردی. چنک اوسقی
کلبکلرک ناز و پرواز لرینه جلوم کاه اولمشدی. قوشلرک ترنما تهنده بر نوروز سونجی طویولیوردی:
هیچ بر بهار کونی بکابوقدر رونقدار کورونمه مشدی. اک منتظم و مکمل باغچه لرده بولمديغم
طراوتی بوراده، بو آصمه باغچه نك روستائی کوزللاکنده، روح آلود سکوننده و معطر
فسوننده بولدم. هر نبات تازه لشم، جانلشم، رنگلشم ایدی. امید چیچکلری هر
طرفده آچیلشم ایدی. شباب تبسملری هر چنزارده کورونیوردی. طبیعت یاقوت
وزمرد لرله اینجی و فیروزه لرله سوسلنشم، تکمیل سحر و جاذبه سیله بزشم، بنی مستغرق
لطافت ایدیوردی. نباتاتده او یله بر فیض، کائناتده او قدر بر جوشش، بوتون جهانده
بر تازه لک و او یله بر زنکینلک واردی که مسحور و مفتون اولماق قابل دکدی. مهوت قالدیم...
نوروز، نوروزا.. ای سحاریوم کشایش! نه اولور بنمده شبامی تنویر ایلسه کاکوکلری
بر رنگ نوا ملله - تلون ایتسه ک... بنده بو چیچکلر کی آچیلیم، رنگلنیم و بهارک فیضی
اعماق درونمی تازه لسن!....

یامدی کی لیمون آغاچنک اوستتده بر قوش، صاری کلره اعلان عشق ایدیوردی؛
طبیعت نشیده لر اوقیوردی. زمردین چارداغک یانتده کی سده کنارنده ایکی قومرو
کزی نیوردی. لطفی بابانک قناریه سی بر نغمه مدیده ایله درکاهی شنلندیر بیوردی. دها و تهنده
مغاردنک براوطه سند پاپاغان صدای بشری تقلیددن فراغت ایتشم کندی لسانیه قونوشیوردی.
اطرافه باقندم. حیات حقیقه بومشاهده ایتدیکم الواحدن عبارت اولایدی، نه اولوردی
دیدم. نه کشمکش نه عذاب، نه هجران نه ولوله!.. یالکز نور، شعر، سکون و آهنگ!
بو یله بر محیطده انسانک درونی آلوی سونمز، زرین خیالی صولمز. بویر آسمانه او قدر یاقین
کورونیور که صدق و خلوص نیتله ایدیلن دعالر احتمال دها سهولتله مستجاب اولور...

ویر غنجه امیدمه فیضکله کشایش

کلزار دلی وقف خزان ایلله یارب [**]

[*] محمد حق حلمی بابا.

[**] شرف خانم

لطفی بابایه صوردم : — قسوت ، الم ، اضطراب بورایه قدر چیقاییلیری؟ .. سوائی ایشیدنجه روحانی باقیشنده بر تبسم بلیدی ؛ بیاض صقالی متفکرانه او قشادی :

— قیغوسز سلطانك کرامتی بیو کدر ، دیدی . ظن ایدرسم رواق دروتی هیچ بر مسکنت بشریه تشویش ایده من ؛ آسودکی فوق العاده سنی هیچ بر تاثیر هستی اخلاص ایده من . اوشفاف ، براق ، سحابه لرك چوق فوقنده ماوی برسمانك نورانییتی ایچنده پرواز ایدیور ؟ بزم کبی یشامیور ، چونکه آرتق هر درلو کچوکلکدن تجرد ایتشدن ...

یاننده بولندیغمدنجه موجودیت متیجه کسب سکون ایدیور ، دورولیور ... صانکه ساکن برکولك کنارنده اوطوریور مشمده اعماقه باقه باقه دورغون صولرینك را کدلکی نهایت بکاده غیر محسوس بر صورتده آهسته آهسته سرایت ایدیور مش کبی اولیور ...

قیغوسز سلطانك کرامتی ، مغاره نك مهابتی ، آصمه باغچه نك او اونودولماز حلاوتی ...

صوکره بو عالم طراوتك اورتاسنده لطفی بابانك جاردانی شخصیتی کوکلمی تسکین و تسلیه ایتدی . کندمدن کچمشدم . بیلیم نه اولمشدم ، جسممدن تجرد ایتمش وائیرك شفافیته قاریشمش قنادلی بروحمیدم ؟ ... لیمون چیچکلرینك رایحه سندن بر ذره میدم ؛ یوقسه قوشلرك ترنماندن دوغمش بر نغمه می ایدم ؟ نه ایدم بیلیمورم

عجب بن جان می بوتی ایچنده یاخود کوهر می می معدن ایچنده
بن اول جانم قدیم لایموت نهان اولشم اسن انسان ایچنده
قو عالم بنم سیرانگاهدر کزرم کردش دوران ایچنده
موسرکش اولان سرکرداندر جهان پهلوانم میدان ایچنده
ازله نه ایدم بودم نهیم بن اوزمی بیلشم ارکان ایچنده [*]

دیوارك اوستندن باقدم . قاهره اوزاقده خفیف بردومانك ایچندن ظاهر اولیور دی . اطرافده کی جامعلرك مناره لری افلاک سرچکمش ... اهرامك ذروه سی افقده کورونیور دی . نیل ایکی یشیل ساحل آراسندن کچوب غائب اولیور دی ...

شهری نه قدر اوزاقدن ، سکانتی نه یوکسکدن مشاهده ایدیوردم ...

اوکله طوبی آیلوب درگاهك نردباتی آهسته آهسته ایندیکم وقت نوروزك سحری روحه تماماً تأثیر ایتشدی . حیانك ساحه و غاسنه اوکون کندمده چوقدنبری حسن ایتدیکم بر فیض نوین ایله مساح اوله رق آتیلدیغمی اکلایوردم .

کوکلمده جوش ایدن اوילה برشوق، سامعه مده اويله طاتلی برترنم واردی که بشریتک
چیرکینلکریخی حس ایده میور آوازه احتراصات سفلیه سنی ایشیتمیوردم. اطرافنی درین
برآسودکی صارمشدی. کوزلرمک اوکنده پک اسکی بر قطعه نک صوک پارچاسی نورلی
حرفلره لمعان ایدیوردی :

باغ املک غنجه لری خارینه دکنز بلهرینک ناله لری زاریه دکنز
عبرته باقارسه ک بوکذرگاه فنایه اقبال وسعادت غم وادبارینه دکنز

موقت اولسه ده، حیاتک میدان حربنده برکونلک صلح بولمشم

« قصرعابدین » « ۲۳ مایس ۱۹۱۷ »

قهریه حسین

صبح اذاتی دیکرکن .

صبح ضیالری، یواش یواش چوزولن تازه، سمنبو صاچ دمتلری کی داغیلور. اذان
سستلری شیمدی صوصدی. فقط، حالا پرامید و عشقه دولو کوکارده بیوک، وجدکار
عکسلری تیتیریور: « یا، حضرت آله ! » اوخ، بوسته نک نه نهایتسز، نه لطفکار بر محبتی وار!
شبهه سز، ایشیقاربیلله آ کلیارق، نهایت حسلنمکه و او یانمغه باشلیان تپه لک اوستنده
ذوقدن بیهوش، معادن مست اولان کوزلری قیریورلر و آرتق قیامق اوزره سوزیورلر..
بويله هر کیجه، صباحه قارشى کوک و دنیا نک کنديکندینه جانلاندیغنی، حسلندیکنی
کورمک نه قدر ذوقلی !

آه، افقک یشیل ضیالره آچیلدیغنی، طوپراغک او یانه رق عشقه تیره دیکنی و قلبک
چارپدیغنی حس ایتک ایچین بوتون پرده لری آچق ایسترم. بوکیجه، اللهک بنی قائم
وقلمله بر مشعله کی یاقسنی؛ بنی جوشغون بر نه رک، آتشدن بر نه رک فیضانیه دیر یلتمسنی؛
بنی بر آدن، کندی عشقک آهندن عبارت قيلمسنی ایسترم !

نافله بکلیورم، پرده لری بهوده آچشم. افق و طوپراغی تکمیل سیس صارمش.
آچیلان کوکی، قیردانان آیدینلقلری کوره میه جکم. فقط نه لازم، بن دهمین
الله ایچین، یالکنز الله ایچین آغلادم و آه، دو کدیکم کوچوک یاش دامله لری اويله جان
و عشق دولو ایدنی که؛ یالکنز بردانه سی ایچین بوتون کائناتی سجده یابه فدا ایدرم.